

СТАНОВИЩЕ
на
ПРОФ. Д.И.Н МИЛКО СТОЯНОВ ПАЛАНГУРСКИ

ЧЛЕН НА НАУЧНО ЖУРИ ЗА ДИСЕРТАЦИОНЕН ТРУД ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА
НАУЧНАТА СТЕПЕН „ДОКТОР НА НАУКИТЕ“ .

ТЕМА: **РОБЪРТ КОЛЕЖ: ОБРАЗОВАТЕЛНИ ИДЕАЛИ, ПОЛИТИКИ И
РЕЗУЛТАТИ (60-те години на XIX – 30-те години на XX век)**

АВТОР: **ДОЦ. Д-Р ОРЛИН СТАМЕНОВ СЪБЕВ**

ОБЛАСТ НА ВИСШЕ ОБРАЗОВАНИЕ: **2. ХУМАНИТАРНИ НАУКИ**

ПРОФЕСИОНАЛНО НАПРАВЛЕНИЕ: **2.2 ИСТОРИЯ И АРХЕОЛОГИЯ**

Дисертационния труд на Орлин Стаменов Събев е посветен на една изключително интересна образователна институция, която има огромно културно, религиозно и политическо значение за историята на всички народи, които по една или друга причина са част или са в обсега на Османската империя. Структура, която има свои цели и задачи, които далеч надхвърлят рамките на типичното религиозно образование. Организация, която е с несъмнен принос към духовно-политическото събуждане и организиране на няколко национални елита, които полагат неимоверни усилия да модернизират своите народи.

Дисертацията е изградена на широка изворова основа. Авторът е използвал цялата историографска база, която ред изследователи вече са имали възможността да анализират и вкарат в научен оборот. Стъпил на тази основа, той не само се доверява на техните постижения, но отново преглежда и използва познатите източници – архивни, биографични и пр., но същевременно включва ред неизползвани архивни колекции, които му позволяват да постигне едно по-плътено възстановяване на историческата картина. Уплътнени са редица моменти, вкаран в оборот е непознат до момента материал, изработени са нови концепции.

Първа глава, която по мое мнение играе ролята на едно обширно въведение, е посветена на социалната структура на империята и трансформацията на нейните образователни политики и структури. Намерението на автора, „да очертае контекстуалната рамка, в която се разполага предметът“ на изследването е изпълнена напълно. Показани са както „предреформените“, така и извършените промени по време на Танзимата, които дават възможност на една институция като Робърт колеж, „плод на традиции и възгледи, характерни за други географски ширини“, да се впише в османския контекст на просветните институции на отделните съсловия, професионални прослойки, религиозни общности и население със специални задължения. Трябва да подчертая, че авторът показва всестранно трудностите на този процес, който се разкъсва между религиозната идеология и имперски концепции, европейската идея за ролята на индивида и равенство пред закона и в крайна сметка превръщането на държавата в „шагренова кожа, разпокъсвана от национални идеи“.

Колежът се разглежда като „еманация на амалгамата, включваща християнска етика и обучение в свободните изкуства и науки“ – като в текста са включени редове, които анализират трудностите около основаването, дългото очакване на разрешението за строеж на кампуса, уникалният характер на възпитателните цели за ситуацията в империята, образователната концепция на колежа за създаването на активни, самостоятелни и интелектуално подготвени граждани, които възприемат една непозната за географските ширини система на образование. Сполучливо се представят трудностите, които предизвиква формирането на национално-културната идентичност на възпитаниците от една страна и от модела на империята от друга. Една амалгама от мисионерска

активност, цели и задачи и образователна дейност, която в крайна сметка води до национално обособяване и осъзнаване на учениците. Авторът показва достатъчната резултативност на този тип дейност, която в крайна сметка превръща „осъзнатите“ национално не в протестантски прозелитизъм, а в носители на едно „светско протестанство“. Приноси са страниците, които показват развитието на колежа в по-ново време, неговото „турцизиране“ и „секуларизиране“, но все пак до ниво, да произведе един модерен литературен нобелист с либерален облик и двама „протестантски“ спрямо турското общество министър-председатели като Бюлент Еджевит и Тонсу Чилер.

Направена е периодизация на колежанската история, като се използва един нов подход – националният произход на доминиращата група обучаеми. Анализът се опира не на броя на завършващите, а на общия брой записани ученици. Количествената характеристика дава по-ясна представа за доминацията на четирите национални периода в развитието на колежа. Направените характеристики на отделните периоди са логични и много точно са открити пулсациите на приливите и отливите на отделните национални групи към колежа, които от своя страна са във връзка с националната, регионална и световна политика. Авторът показва, че в различните ситуации и конфигурации на политическите и военни кризи, колежът остава като оазис на толерантността и структура, която гарантира безопасността, дори физическата, на своите ученици.

В четвърта глава и пета глава се прави проспектографски анализ на българския и турския ученически профил. Това е възможно, след като за пръв път имаме събрани и анализирани данните на учениците от българските земи по съхранените каталози за един период от 1863 до 1971 г. Обработени са сведенията за 905 български и 708 турски ученика,

което е двойно повече от познатото досега и с изключението на данните от едни шест години от началния период на колежанската история, към това няма какво да се добави.

Географският анализ показва стопанското и културно развитие на българските градски центрове, влиянието на мисионерските станции за привличането на студенти и най-вече нарасналите възможности на ред търговски фамилии, които вече имат достатъчно обществено влияние и най-вече възможност да осигурят на своите наследници прилично и ползотворно образование. Изводите за социалния произход, начините на финансиране, съотношението между записани и завършили, продължаващото образование, професионалната ангажираност и политическата активност са напълно мотивирани и вече могат да се приемат като исторически постулати.

С голямо значение са направените пълни списъци на обучаемите от българските земи и на обучаваните турци в колежа. Те са и в основата на направения просопографски анализ, който е несъмнен принос на дисертанта. Но има и известно предоверяване, или по-точно ограничаване до използваните източници. Изводът, че кариерният профил на българския колежанин е по-различен от този при гърци, арменци и турци благодарение на факта, че те се заемат основно в изграждането на новата държава е логичен, но все пак бих поставил и един друг въпрос – реалната мотивация на българската интелигенция за икономическа реализация. Разминаването при професионалната кариера освен с вечното противоречие „бащи – деца“, според мен не може да бъде обяснена единствено чрез появилите се възможности за обществена кариера и професии, а се крие и в променените икономически условия, и особено изчезването на възможностите на огромния имперски пазар.

Под съмнение поставям и т.нар. „русофобство“ на политическите дейци завършили колежа. Да не забравяме, че д-р К. Стоилов преведе отношенията между Русия и княжеството от една мъртва точка не само до възстановяване на дипломатическите отношения, но и до едно дълго стратегическо сътрудничество, а другият български министър-председател Т. Иванчов стартира преговорите за военна конвенция между двете страни. Нещо повече, от 12 министри учили в колежа, само един, и то под условие – Лазар Паяков може да бъде отнесен към русофобския политически кръг и то само като член на Народнолибералната партия, а другите министри: Ив. Славейков, Ив. Белинов от Демократическата партия, народняците М. Маджаров, Д. Минчович, Ив. Пеев-Плачков и прогресивнолибералите Д. К. Попов, Ал. К. Людсканов и Хр. Тодоров са не само сред най-ярките представители на русофилското крило в страната, а практически негови ръководители.

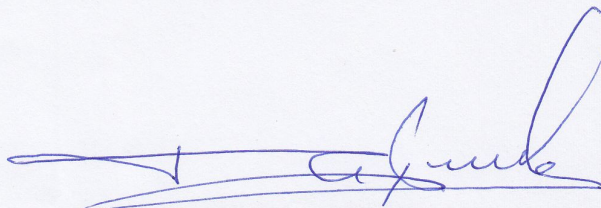
Партийната принадлежност на бившите колежани също може да бъде прецизирана – тяхната роля е известна от вече написаните истории на отделните партии. Някои малки пропуски също могат да бъдат променени при евентуално издаване на труда: възпитаниците на колежа в Учредителното народно събрание не са четирима, а шестима, /с.262/, докторат получава и д-р Цоню Тотев, /с.235/, народните представители в българския парламент са значително повече. Но това само показва, че направеното с пълния списък на учениците в колежа създава възможност за нови изследвания и уточнения.

В заключение искам да подчертая, че представеният текст и извършената изследователска работа ми дават не само основание, но и пълната увереност да гласувам, че трудът има всички качества да бъде

присъдена научната степен „доктор на историческите науки“ на доц. д-р
Орлин Стаменов Събев.

В.Търново

16.02.2015 г.

проф.дин Милко Палангурски